

Helpdesk voor educatie

De bibliotheek helpt leren

Leren doen we ons leven lang

Leren doen we ons leven lang. Spelenderwijs of georganiseerd, alleen of in groepen, vanaf het moment dat we geboren worden en zolang er toekomst is. Bij veel vormen van leren zijn de bibliotheken op een of andere manier betrokken. Ze leveren boeken, internettoegang, eigen websites, cursussen, begeleiding en een gebouw waar mensen kunnen lezen, leren, studeren en zich informeren. Ze hebben banden met consultatiebureaus, peuterspeelzalen, basisscholen, scholen voor voortgezet onderwijs en volksuniversiteiten. Ze bieden educatieve websites aan, achtergrondinformatie, dossiers over allerlei thema's en informatie over de omgeving waar ze gevestigd zijn. Dit allemaal met oog voor nieuwe ontwikkelingen in het onderwijsveld en de maatschappij. Bibliotheken helpen graag leren.

0-6 jaar... **... jong geleerd ...**

Het is in talloze onderzoeken aangetoond: kinderen die al heel jong voorgelezen worden, hebben minder kans op taalachterstanden op latere leeftijd en daarmee op achterstanden in onze kennismaatschappij. Daarom bieden bibliotheken voorleesprogramma's aan als de Voorleesvogel en Boekenpret. Methodes die ouders en beroepskrachten met stappenplannen, materialen en tips ondersteunen bij het voorlezen aan jonge kinderen. Bibliotheken begeleiden peuterspeelzalen bij de uitvoering en baseren zich daarbij op de Taallijn VVE, de landelijk erkende methode van taalstimulering bij peuters en kleuters. Omroepen werken samen met de bibliotheken in televisieprogramma's als Koekeloere, dat door 98 procent van de Nederlandse kleuters wordt bekeken.

... gratis lenen ...

Om alle kinderen van 0 tot 6 toegang te bieden tot boeken en lezen en daarmee tot toekomstige volwaardige deelname aan de maatschappij, heeft elke bibliotheek een mooie collectie prenten- en andere boeken voor deze leeftijdsgroep in huis en de kennis eromheen. Ouders, opvoeders en beroepskrachten kunnen over het thema laten informeren met

cursussen, foldermateriaal en websites als peuterboekenplein.nl en latenlezen.nl, beide onderdeel van het landelijke Leesplein. Ook zijn de bibliotheken plaatselijk vaak de aanjagers van activiteiten rond de nationale voorleesdagen, zoals voorleessessies voor de allerkleinsten door bekende Nederlanders. Het allerbelangrijkste: alle kinderen in Nederland kunnen gratis lid worden van de bibliotheek en dus gratis lezen en lenen.

6-12 jaar **... lezen leren ...**

Vrijwel alle basisscholen in het land maken gebruik van de diensten van de bibliotheek. De bibliotheek is een plek waar kinderen de boeken kunnen vinden die hen in de les zijn aangedragen én alle informatie eromheen. De bibliotheek nodigt schrijvers uit om in de klas voor te lezen en levert themacollecties aan scholen. Bijna een miljoen kinderen gaat jaarlijks op klassenbezoek in de bibliotheek, waarbij ze leren hoe ze informatie kunnen vinden in de bibliotheek en op het web. Ook levert de bibliotheek vaak de catalogus aan de school of helpt ze met het opzetten en beheren van de schoolmediatheek. Voor het primaire onderwijs biedt de bibliotheek leesprogramma's als de Rode Draad en Fantasia, die net als hun jongere zusjes Boekenpret en Voorleesvogel, naadloos aansluiten op het onderwijsprogramma. En op het Leesplein is heel veel informatie te vinden over jeugdboeken, voor kinderen en volwassenen.

... een beetje actie helpt ...

Bibliotheken zijn ervaren organisatoren. Ze zijn vaak plaatselijk de motor achter activiteiten van de CPNB (waar de bibliotheken deel van uitmaken) en van de landelijke Stichting Lezen. Zo organiseren bibliotheken de voorrondes van de Nationale Voorleeswedstrijd, waarin jaarlijks ruim 70.000 kinderen van 11-13-jaar een gooi doen naar de titel van Nationale Voorleeskampioen. Bibliotheken houden jaarlijks hun Leesprogramma voor 80.000 kinderen, waar boeken centraal staan rond thema's als Speurneuzen of Tijdreizen en waar activiteiten rond georganiseerd worden die zelfs de meest halsstarrige niet-lezer enthousiast krijgen voor een boek. Ook in de Kinderboekenweek en rondom de Kinderjury is er heel veel te doen in alle bibliotheken. Zoals jonge kinderen onder meer aan het lezen gezet worden met knuffeldieren bij hun boeken, zijn het hier de activiteiten die naar het lezen leiden.

... leren en ervaren ...

Ook als het om informatie gaat, worden de kinderen in beweging gezet, bijvoorbeeld met een wandeling met de boswachter die gecombineerd wordt met een informatiezoektocht bij de bibliotheek. Kinderen onderzoeken hun favoriete thema's, gaan op pad in hun woonplaats en combineren hun ervaringen met kennis uit de bibliotheek. Vooral dankzij de samenwerking met veel andere instellingen, worden onderwerpen tastbaar en kan de bibliotheek nog beter leren en informeren.

... met een boekje in een hoekje ...

Tussen alle activiteiten en programma's door, kan een kind natuurlijk nog steeds lekker met een boekje in een hoekje kruipen bij de bibliotheek. Dat kan vaak zelfs beter dan vroeger, want bibliotheken worden steeds aangenamer ingericht. En niet alles is georganiseerd: de bibliotheek blijft een plaats waar ook het individueel binnenlopende kind vragen kan stellen over alles wat met boeken of websites te maken heeft. Een plaats waar een grote expertise stand-by is als het gaat om jeugdliteratuur of thema's voor werkstukken of spreekbeurten. Een rustige plek, waar in een prettige en veilige atmosfeer gelezen en gesnuffeld kan worden in boeken en op websites. Met boeken in overvloed, voor alle leesniveaus, spannend of informatief en in vele talen.

... soms is zelen moeiklij...

Sommige kinderen zijn dyslectisch. Gelukkig voor hen wint het inzicht terrein, dat wie vanuit deze afwijking moeite heeft met lezen en schrijven, beide toch onder de knie kan krijgen bij de juiste ondersteuning. Daarom zijn er steeds meer boeken, tijdschriften en andere materialen beschikbaar voor kinderen die met dyslexie te kampen hebben. Bibliotheken zijn hier vanuit hun leesbevorderende taak op ingesprongen met Makkelijk Lezen Pleinen (MLP's). Het zijn afdelingen en afdelinkjes in bibliotheken waar materialen voor kinderen die moeite hebben met lezen verzameld zijn en op zo'n aantrekkelijke manier aangeboden worden dat kinderen zin krijgen om te lezen. Natuurlijk is er informatie en kennis aanwezig over dyslexie. De MLP's zijn overigens ook heel geschikt voor kinderen die lezen om andere redenen moeilijk vinden, bijvoorbeeld omdat ze concentratieproblemen hebben of slechtziend zijn. Gemakkelijk dat ze er zijn!

... partner in de brede school...

In een onderzoek uit 2004 noemde driekwart van de gemeenten met brede scholen de bibliotheek als partner hierin. Er zijn inmiddels rond de 600 van deze basisscholen in ons land, die samenwerken met lokale instellingen om de leerlingen en hun ouders een breed pakket van voorzieningen aan te bieden.

Een aantal doen dat om achterstanden bij kinderen beter tegen te kunnen gaan, anderen richten zich op het bieden van uitgebreide opvang als handreiking aan tweeverdieners en sommige dragen bij aan de instandhouding van een leefbaar platteland door veel voorzieningen in een gebouw te bundelen. Het zijn allemaal functies waar het aanbod van de bibliotheek bij aansluit. Soms is de bibliotheek in het gebouw gevestigd en dient ze als schoolmediatheek. Soms wordt ze ingeschakeld voor het inrichten van de schoolmediatheek met veel leesboeken en steeds vaker voor activiteiten als het leren zoeken van informatie op het web. Typisch aan brede schoolaanbod, is dat het gaat om diensten in samenwerking met de andere partners van de brede school. Natuurlijk worden in de brede school daarnaast alle 'normale' diensten aangeboden voor basisscholen. De bibliotheken hebben landelijke handreikingen ontwikkeld voor de samenwerking in deze scholen van de toekomst onder de naam Casanova.

12 - 18 jaar ... huiswerkplek en vindplaats...

Iedereen is het ooit geweest en toch blijft het een moeilijk benaderbare doelgroep: de jongere. Bibliotheken bereiken jongeren. Ze zoeken informatie in de bibliotheek voor schoolopdrachten, maken er huiswerk, komen er om te internetten of bezoeken een jongereninformatiepunt in

de bibliotheek. Soms komen ze de bibliotheek tegen in hun eigen school, als de bibliotheek daar een schoolmediatheek heeft ingericht. Sommige bibliotheken hebben huiswerkklassen, andere bieden activiteiten aan speciaal voor meisjes. Daarnaast is de bibliotheek natuurlijk een prettige huiswerkplek, waar alles bij de hand is, inclusief de rust en ruimte om te werken voor wie dat thuis niet heeft.

...lezen, lijsten, leren...

Bibliotheken zijn een vanzelfsprekende samenwerkingspartner voor het voortgezet onderwijs als het om leesbevordering en literatuureducatie gaat en het blijkt dan ook uit onderzoek (van cultuurnetwerk.org, 2004) dat scholen dat zo ervaren. Literatuurplein.nl biedt alle denkbare informatie over schrijvers en boeken. In de bibliotheek zijn, naast de literatuur zelf, legio databanken met achtergrondinformatie over boeken en schrijvers aanwezig. En, last but not least, bibliotheken organiseren steeds meer activiteiten rond lezen én zelf schrijven, van het bekende schrijversbezoek tot poetry slams.

... leren selecteren ...

Nieuwe leermethoden doen een groot beroep op de vaardigheid van scholieren om zelf hun kennis bij elkaar te krijgen.

Bibliotheekmedewerkers leren ze met cursussen en advies rijp en groen te onderscheiden binnen de overdosis informatie die ze bij elkaar googelen. Ook zorgen ze voor een goed informatieaanbod voor scholieren, zowel in druk als op het web. Landelijk bieden de bibliotheken schoolbieb.nl, nu nog voor het VMBO en straks voor alle scholen in het basis- en voortgezet onderwijs. Op deze website wordt informatie, net als in de bibliotheek zelf, voorgeselecteerd. In de bibliotheek is naast het aanbod aan studieboeken een groot pakket aan databanken beschikbaar met informatie voor werkstukken, zoals de Krantenbank met de archieven van de grote Nederlandse dagbladen. Wie er dan nog niet uitkomt kan terecht bij de specialisten van al@din, de digitale vraagbaak van de openbare bibliotheken.

18 + ... nooit te oud ...

Over de hele wereld doet de gedachte opgeld dat het in een kennissamenschappij van belang is ons leven lang te leren. De bibliotheek is bij uitstek een omgeving die uitnodigt en inspireert tot dit lifelong learning. Vele ouderen worden enthousiast computergebruiker na een internetcursus in

de bibliotheek. Medewerkers van peuterspeelzalen gaan er naar workshops om de fitnesses van het voorlezen onder de knie te krijgen. Bibliotheken verzorgen cursussen samen met Volksuniversiteiten en ROC's, maar wijzen ook graag de weg naar educatieve instellingen. De route van het lenen van een genealogieboek naar een door de bibliotheek verzorgde cursus stamboomonderzoek naar een workshop bij de Volksuniversiteit blijkt niet zo gecompliceerd te zijn.

... zelf aan de slag ...

De bibliotheek biedt toegang tot alle mogelijke kennis voor zelfstudie, ont-plooiing en ontwikkeling. Wie zich in welk onderwerp dan ook wil verdiepen, kan er zijn eigen studiemateriaal samenstellen. Is het niet in de eigen bibliotheek beschikbaar, dan wordt het van elders toegestuurd. De rustige studieruimte is gratis, computers of aansluitingen voor de laptop stand-by en een kopietje is zo gemaakt. Bibliotheekmedewerkers helpen graag en steeds vaker is er het leescafé voor een versnapering tussendoor. Sommige bibliotheken bieden daarnaast verrassende zelfstudievoorzieningen als oefenruimtes met piano.

... later leren lezen...

Anderhalf miljoen Nederlanders hebben zo'n laag leesniveau dat ze daar in het dagelijkse leven hinder van ondervinden. Met hun leesbevorderings-programma's voor heel jonge kinderen pakken bibliotheken dit probleem bij de wortel aan. Daarnaast hebben ze samen met ROC's, Volksuniversiteiten en de educatieve omroepen verschillende programma's gericht op volwassen laaggeletterden ontwikkeld. Een voorbeeld hiervan is www.netnieuws.nl, een wekelijkse digitale krant voor laaggeletterden die sinds 2005 in iedere bibliotheek gratis te raadplegen is. Ook beschikken veel bibliotheken over werkplekken waar computeroefeningen gedaan kunnen worden om de taal te verbeteren. En natuurlijk hebben bibliotheken informatie over alfabetiseringscursussen in hun omgeving.

... de bibliotheek leert Nederland ...

In de nieuwe inburgeringswet is het bieden van diensten om in te burgeren niet meer voorbehouden aan ROC's. Veel bibliotheken oriënteren zich dan ook op hun rol in het inburgeringstraject. Van oudsher hebben ze immers altijd al programma's en materialen in huis gehad voor nieuwkomers, of het nu gaat om producten waarmee je Nederlands kan leren of buitenlandse kranten en collecties in vreemde talen. Sinds een paar jaar is er vanuit de

bibliotheeken AINP.nl, het inburgeringspunt op het web met informatie over allerlei aspecten van in Nederland wonen. Ook ondersteunt de bibliotheek het leren van de Nederlandse taal, door bijvoorbeeld gratis oefenprogramma's aan te bieden op haar computers. Sommige nieuwkomers bedenken hun eigen verrassende studietraject, zoals de schrijver Kader Abdollah, die jaren geleden het fundament voor zijn Nederlandse woordenschat in de bibliotheek legde met Jip & Janneke.

... spin in het web ...

Bibliotheeken trekken vaak de kar als het gaat om projecten waarin plaatselijke instellingen samenwerken. Ze hebben een centrale plaats, niet alleen fysiek, maar ook als het gaat om de plek die ze innemen in de lokale samenleving. Ze zijn lokaal de spin in het web als het gaat om cultuur en werken samen met een ruime meerderheid van de educatieve instellingen. Naast deze verbindingen met plaatselijke partners onderhouden bibliotheken intensieve contacten met elkaar in landelijke en regionale netwerken. Dankzij de bibliotheekvernieuwing heeft een schaalvergroting in de bibliotheekwereld plaatsgevonden, die afspraken over levering van producten en diensten aan grote werkgebieden gemakkelijker maakt. Dit terwijl de plaatselijke vestiging nabij en aanspreekbaar blijft. De bibliotheek staat middenin de samenleving en waar iets te leren valt, is ze nooit ver weg.

Meer informatie

Links

Algemeen

www.debibliotheeken.nl

www.bibliotheekvernieuwing.nl

Educatie 0-6

www.peuterboekenplein.nl

www.voorleesvogel.nl

www.boekenpret.nl

www.nationalevoorleesdagen.nl

Educatie 6-12

www.leesplein.nl

www.debibliotheeken.nl/casanova

www.jeugdkrakers.bibliotheek.nl

Educatie 12 - 18

www.bibliotheek.nl/aladin

www.schoolbieb.nl

www.literatuurplein.nl

Educatie 18+

www.ainp.nl

www.ikwilietsleren.nl

www.netnieuws.nl

Contact

Voor meer informatie over wat bibliotheken op educatiegebied voor uw gemeente of school kunnen betekenen, kijk op www.debibliotheeken.nl/educatie, of bel of mail de Vereniging van Openbare Bibliotheken: infodesk@debibliotheeken.nl
Tel. 070 - 30 90 100

*Dit is een uitgave van het Procesbureau Bibliotheekvernieuwing
en de Vereniging van Openbare Bibliotheken.*

Tekst:

Anne Hottenhuis tekst & vertaling

Ontwerp en vormgeving:

Mainstream Marketing Communicatie, Dordrecht

Fotografie:

*Bart Versteegh, Van Luyken Communicatie Adviseurs,
Anne Hottenhuis. Coverfoto: Nationale Voorleeskampioen 2006,
door Gerline de Geus*

Druk:

Rhiendruk, Dordrecht

Den Haag, september 2006

